

treated with herbicides. Stands of *Digitario-Eragrostietum* are scattered to common in warm areas of the Czech Republic.

XBK02

Portulacetum oleraceae

Felföldy 1942*

Ruderální a plevelová vegetace se šruchou zelnou

Tabulka 5, sloupec 13 (str. 171)

Orig. (Felföldy 1942): *Portulaca oleracea*-ass.

Syn.: *Digitario-Portulacetum* Bodrogközi in Tímár et Bodrogközi 1959, *Polygono-Portulacetum oleraceae* Eliáš 1986

Diagnostické druhy: *Digitaria sanguinalis*, *Eragrostis minor*, ***Portulaca oleracea***

Konstantní druhy: *Polygonum aviculare* agg., ***Portulaca oleracea***, *Taraxacum* sect. *Ruderalia*

Dominantní druhy: *Eragrostis pilosa*, ***Polygonum aviculare* agg.**, ***Portulaca oleracea***, *Setaria viridis*

Formální definice: *Portulaca oleracea* pokr. > 5 % NOT skup. ***Amaranthus retroflexus***

Struktura a druhové složení. Společenstvo zahrnuje porosty poléhavých jednoletých druhů výhřevných půd. Vzhled porostů určuje dominantní šrucha zelná (*Portulaca oleracea*), doprovázená několika dalšími, méně častými druhy, např. *Amaranthus deflexus*, *A. retroflexus*, *Digitaria ischaemum*, *Eragrostis minor*, *Euphorbia peplus*, *Oxalis corniculata* a *Polygonum aviculare* agg. Stonky šruchy zelné jsou zpravidla propletené a vytvářejí husté, velmi nízké porosty. Jejich pokryvnost kolísá mezi 30 a 60 %. Na plochách o velikosti 4–10 m² se vyskytuje zpravidla 5–10 druhů cévnatých rostlin. Vzácně se objevují také některé mechorosty, z nichž nejčastější je *Bryum argenteum*.

Stanoviště. Podobně jako u ostatních společenstev svazu *Eragrostion cilianensi-minoris*, roste asociace *Portulacetum oleraceae* v České republice.

*Zpracovala Z. Lososová

lice na dvou typech stanovišť. V nížinách se vyskytuje na polích a záhumencích, většinou v zeleninových záhoncích nebo v porostech kukuřice. Může se ale objevovat i v porostech speciálních plodin, jakými jsou tabák nebo chřest (Kropáč 2006), a na písčitých půdách vinohradů (Tímár & Bodrogköz 1959). Analogickými stanovišti jsou kypřené volné plochy okrasných záhonků nebo rozvolněné trávníky a okolí pat vysazených stromů ve městech. Druhým typem stanovišť jsou osluněná místa na okrajích silnic, chodníků a v kolejištích železničních a tramvajových tratí. Oba typy stanovišť se vyznačují přítomností propustných, vysychavých, hlinitopísčitých až písčitých půd (Jarolímek et al. 1997). Výjimkou nejsou ani antropogenní substráty, např. navezený štěr. Ve srovnání s ostatními společenstvy svazu jsou půdy asociace *Portulacetum oleraceae* nejhumóznější.

Dynamika a management. Společenstvo dobře odolává častým disturbancím, které na polích představuje pravidelné okopávání a na ruderalních

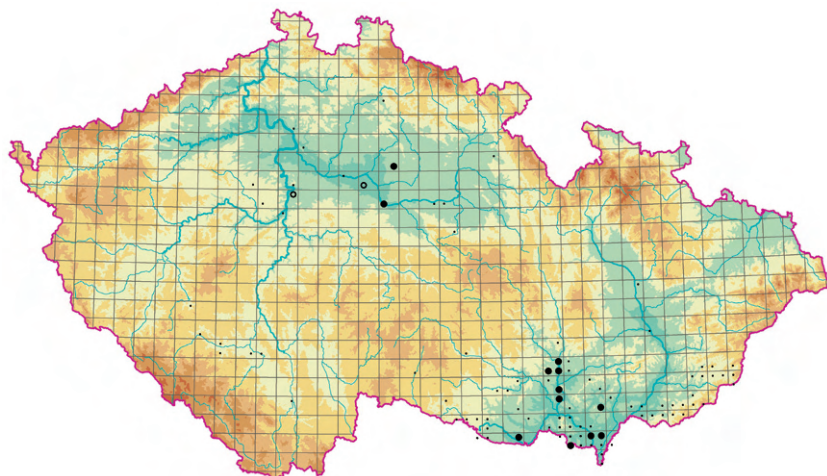
stanovištích sešlap. Těmto vlivům je především *Portulaca oleracea* přizpůsobena svým nízkým, poléhavým růstem a schopností rychle regenerovat po narušení. Fenologické optimum má toto společenstvo koncem léta, v období největšího tepla a sucha.

Rozšíření. Areál společenstva je totožný s areálem svazu *Eragrostion cilianensi-minoris*. Asociace se hojně vyskytuje na Slovensku (Jarolímek et al. 1997, Mochnacký 2000), v Maďarsku (Borhidi 2003), na území bývalé Jugoslávie (Kovačević 1970), v Rumunsku (Sanda et al. 1999), Moldávii (Todor et al. 1971) a na Ukrajině (Solomaha 2008), zasahuje však i dále na západ střední Evropy. Přestože Mucina (in Mucina 1993: 110–168) uvádí, že se tato asociace nevyskytuje v Rakousku a západní hranice jejího areálu prochází přibližně po státní hranici mezi Rakouskem a Maďarskem, Passarge (1996) dokládá její výskyt ze severního Německa. V České republice se *Portulacetum oleraceae* vyskytuje v nejteplejších oblastech Čech a Moravy

Obr. 98. *Portulacetum oleraceae*. Porost šručky želné (*Portulaca oleracea*) na sešlapávaných místech ve Vranovicích na Břeclavsku. (D. Láňková 2007.)

Fig. 98. A stand of *Portulaca oleracea* on a trampled site in Vranovice, Břeclav district, southern Moravia.

Obř. 99. Rozšíření asociace XBK02 *Portulacetum oleraceae*; existující fytoecnologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace, proto jsou malými tečkami označena místa s výskytem diagnostického druhu *Portulaca oleracea* podle floristických databází.

Fig. 99. Distribution of the association XBK02 *Portulacetum oleraceae*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association, therefore the sites with occurrence of its diagnostic species, *Portulaca oleracea*, according to the floristic databases, are indicated by small dots.

(Kropáč 1981, 2006), i když Kropáč (2006) upozorňuje, že vzhledem k výskytu na okraji areálu je již ochuzeno o některé druhy, které v něm rostou v jižní a jihovýchodní Evropě. Fytoecnologické snímky jsou k dispozici z Prahy (Hejtný, nepubl.), Nymburska a Kolínska (Láníková, nepubl.) a jižní Moravy (Horáková, Láníková, Lukšíková, Otýpková, vše nepubl.).

Hospodářský význam a ohrožení. Asociace *Portulacetum oleraceae* nemá velký hospodářský význam. Na polích, kde její porosty konkurují pěstované plodině, se omezují pravidelným okopáváním. Na ruderalních stanovištích zarůstají obnažené půdy a místa v rozvolněných městských trávnících, kde mohou dočasně bránit v růstu vytrvalým travám.

■ **Summary.** This vegetation type is dominated by *Portulaca oleracea* and consists of low-growing, often prostrate herbs. It occurs in vineyards, city flower beds, at the foots of ornamental trees in cities, along roads, sidewalks and between railway or tram tracks. Soils are well drained, usually with sand or gravel admixture. Phenological optimum of this vegetation type is in warm and dry periods of late summer. It occurs in warm lowland areas of the Czech Republic.

Tabulka 5. Synoptická tabulka asociací jednoleté vegetace ruderálních stanovišť (třída *Stellarietea mediae*, část 3: *Sisymbrium officinalis*, *Malvion neglectae*, *Salsolion ruthenicae* a *Eragrostion cilianensi-minoris*).

Table 5. Synoptic table of the associations of annual vegetation of ruderal habitats (class *Stellarietea mediae*, part 3: *Sisymbrium officinalis*, *Malvion neglectae*, *Salsolion ruthenicae* and *Eragrostion cilianensi-minoris*).

- 1 – XBH01. *Hordeetum murini*
- 2 – XBH02. *Hordeo murini-Brometum sterilis*
- 3 – XBH03. *Linario-Brometum tectorum*
- 4 – XBI01. *Hyoscyamo nigri-Malvetum neglectae*
- 5 – XBI02. *Malvetum pusillae*
- 6 – XBI03. *Polygono arenastri-Chenopodietum muralis*
- 7 – XBI04. *Malvo neglectae-Chenopodietum vulvariae*
- 8 – XBI05. *Matricario discoideae-Anthemidetum cotulae*
- 9 – XBJ01. *Chenopodietum botryos*
- 10 – XBJ02. *Bromo tectorum-Corispermetum leptopteri*
- 11 – XBJ03. *Plantagini arenariae-Senecionetum viscosi*
- 12 – XBK01. *Digitario sanguinalis-Eragrostietum minoris*
- 13 – XBK02. *Portulacetum oleraceae*
- 14 – XBK03. *Eragrostio poaeoidis-Panicetum capillaris*
- 15 – XBK04. *Cynodontetum dactyli*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Počet snímků	28	35	15	49	4	2	12	11	10	8	10	11	13	8	11
Počet snímků s údaji															
o mechovém patře	4	10	3	6	3	0	2	0	4	8	8	3	9	2	2

Bylinné patro

Hordeetum murini

<i>Sisymbrium loeselii</i>	25	9	.	2	.	.	.	.	10	.	.	9	.	.	9
----------------------------	----	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---

Hordeo murini-Brometum sterilis

<i>Bromus hordeaceus</i>	18	37	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
--------------------------	----	----	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Linario-Brometum tectorum

<i>Lappula squarrosa</i>	.	.	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
--------------------------	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Hyoscyamo nigri-Malvetum neglectae

<i>Mercurialis annua</i>	.	.	.	18	.	.	8	9	.	.	.	.	.	.	.
--------------------------	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Malvetum pusillae

<i>Malva pusilla</i>	.	.	.	.	100	.	.	9	.	.	.	.	.	.	.
----------------------	---	---	---	---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Polygono arenastri-Chenopodietum muralis

<i>Sonchus oleraceus</i>	21	9	.	16	.	100	33	.	10	13	.	.	31	38	18
--------------------------	----	---	---	----	---	-----	----	---	----	----	---	---	----	----	----

Malvo neglectae-Chenopodietum vulvariae

<i>Chenopodium vulvaria</i>	.	.	.	.	.	.	100	.	.	.	.	.	.	.	.
-----------------------------	---	---	---	---	---	---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---

Matricario discoideae-Anthemidetum cotulae

<i>Potentilla anserina</i>	.	.	.	10	.	.	.	64	.	.	.	.	.	.	.
<i>Leonurus cardiaca</i> s. l.	4	3	.	10	25	.	.	18	.	.	.	.	.	.	.
<i>Poa annua</i>	29	14	7	39	50	.	58	82	20	.	10	18	15	.	.

Tabulka 5 (pokračování ze strany 171)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Chenopodietum botryos															
<i>Microrrhinum minus</i>	.	.	7	.	25	.	.	.	40	.	.	.	.	.	.
<i>Amaranthus albus</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	20	13	.	.	.	.	.
Bromo tectorum-Corispermetum leptopteri															
<i>Salsola kali</i> subsp. <i>rosacea</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.	.	.	.	.
<i>Verbascum phlomoides</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	10	38	.	.	.	.	.
<i>Epilobium collinum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	25	.	.	.	.	.
Plantagini arenariae-Senecionetum viscosi															
<i>Plantago arenaria</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	90	.	.	.	.
<i>Corynephorus canescens</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	70	.	.	.	.
<i>Anthemis ruthenica</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	40	.	.	.	.
<i>Filago minima</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	40	.	.	.	.
<i>Lepidium densiflorum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	30	.	.	.	.
<i>Androsace septentrionalis</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.
<i>Cerastium pumilum</i> s. l.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	.	.	.	.
<i>Trifolium arvense</i>	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	40	.	.	.	.
Digitario sanguinalis-Eragrostietum minoris															
<i>Digitaria ischaemum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	64	.	.	.
<i>Panicum miliaceum</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	18	.	.	.
Eragrostio poaeoidis-Panicetum capillaris															
<i>Panicum capillare</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100	.
<i>Atriplex tatarica</i>	14	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	75	.
<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	50	.
<i>Berteroa incana</i>	14	.	.	.	.	.	.	.	10	.	10	9	.	63	.
<i>Rumex patientia</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	25	.
<i>Sinapis arvensis</i>	.	.	7	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50	.
<i>Medicago lupulina</i>	14	14	33	2	.	.	27	.	.	.	18	8	63	18	.
<i>Lolium perenne</i>	64	29	13	47	50	.	50	18	20	.	10	27	31	75	18
<i>Carduus acanthoides</i>	18	11	.	2	.	.	18	.	.	.	.	.	.	38	.
Cynodontetum dactyli															
<i>Cynodon dactylon</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací															
<i>Hordeum murinum</i>	100	43	13	6	.	.	17	.	.	.	.	.	8	.	.
<i>Bromus sterilis</i>	71	100	13	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	25	9
<i>Lepidium ruderales</i>	32	14	13	14	.	50	25	9	10	.	10	55	8	63	.
<i>Sisymbrium officinale</i>	18	34	7	37	.	50	.	27	.	.	.	.	.	.	.
<i>Bromus tectorum</i>	25	14	100	.	.	.	.	.	20	.	60	.	.	63	9
<i>Urtica urens</i>	.	6	.	47	.	100	17	27	.	.	.	.	.	.	.
<i>Anthemis cotula</i>	.	.	.	22	50	.	.	100	.	.	.	.	.	.	.
<i>Malva neglecta</i>	18	9	.	100	25	100	50	55	.	.	.	.	.	.	.
<i>Chenopodium murale</i>	.	.	.	4	25	100	8	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	46	31	13	71	75	.	83	55	70	13	10	82	62	50	18

Tabulka 5 (pokračování ze strany 172)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<i>Persicaria mitis</i>	.	.	.	.	.	.	.	18	.	.	.	.	.	25	.
<i>Chenopodium botrys</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	100	88	.	.	.	.	.
<i>Senecio viscosus</i>	4	.	.	.	.	.	.	.	60	88	.	9	.	.	9
<i>Chenopodium glaucum</i>	.	.	.	6	25	.	8	18	40	50	.	.	.	.	.
<i>Sisymbrium altissimum</i>	7	.	.	.	.	.	.	.	70	63	20	.	.	.	.
<i>Eragrostis minor</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	20	.	10	91	31	.	9
<i>Oenothera biennis</i> s. l.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	25	20	.	.	.	.
<i>Conyza canadensis</i>	29	20	33	20	.	.	17	27	60	50	40	36	8	100	64
<i>Setaria viridis</i>	.	3	.	.	.	.	.	.	30	.	30	36	15	88	18
<i>Digitaria sanguinalis</i>	.	3	.	2	.	.	.	.	10	.	10	64	31	75	.
<i>Setaria verticillata</i>	11	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	55	8	75	9
<i>Portulaca oleracea</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	36	100	.	.
<i>Amaranthus retroflexus</i>	4	11	.	18	25	50	8	.	10	13	10	18	8	88	45

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Taraxacum</i> sect. <i>Ruderalia</i>	64	66	33	35	25	100	58	36	.	.	10	73	54	50	18
<i>Chenopodium album</i> agg.	43	26	40	41	.	50	58	9	40	63	20	27	38	50	27
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	57	46	33	49	50	50	33	36	.	.	.	27	15	.	.
<i>Plantago major</i>	36	23	.	51	.	50	42	55	10	.	.	45	8	50	.
<i>Artemisia vulgaris</i>	64	34	27	22	25	.	.	18	30	.	10	.	8	.	64
<i>Convolvulus arvensis</i>	39	40	27	14	25	.	8	.	20	.	.	55	31	63	27
<i>Tripleurospermum inodorum</i>	32	40	13	16	50	50	.	.	20	38	10	55	15	.	9
<i>Achillea millefolium</i> agg.	32	31	27	14	.	.	8	18	10	.	20	18	15	13	36
<i>Elytrogia repens</i>	32	31	20	6	25	.	17	.	10	.	10	36	15	50	18
<i>Plantago lanceolata</i>	14	17	.	20	25	.	17	55	.	.	20	9	.	25	18
<i>Matricaria discoidea</i>	18	9	7	31	50	.	8	45	.	.	.	18	8	.	.
<i>Lactuca serriola</i>	39	37	20	4	.	.	.	.	20	25	.	.	.	.	9
<i>Urtica dioica</i>	11	26	7	24	50	.	.	55	.	.	.	.	.	.	9
<i>Poa pratensis</i> s. l.	25	23	27	6	.	.	8	.	20	.	30	9	.	50	.
<i>Geranium pusillum</i>	18	37	13	12	25	.	.	36	.	.	.	.	8	.	.
<i>Ballota nigra</i>	32	29	7	18	.	.	.	27	.	.	.	.	.	.	.
<i>Atriplex patula</i>	25	26	13	14	25	.	8	.	10	13	.	9	.	.	.
<i>Stellaria media</i> agg.	14	26	13	20	.	.	17	.	.	.	.	.	15	.	.
<i>Trifolium repens</i>	18	9	13	8	.	.	8	36	10	.	.	.	15	.	18
<i>Cirsium arvense</i>	25	17	.	4	.	.	.	.	20	25	10	.	8	.	18
<i>Descurainia sophia</i>	14	17	7	16	50	.	.	9	.	.	.	.	8	.	.
<i>Galinoga parviflora</i>	14	9	7	20	.	.	8	.	10	.	.	9	8	.	.
<i>Lamium album</i>	7	17	.	14	.	.	.	27	.	.	.	18	.	.	.
<i>Arrhenatherum elatius</i>	7	23	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50	18
<i>Galium aparine</i>	7	23	20	2	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.	18
<i>Poa compressa</i>	14	3	33	.	.	.	.	.	30	.	.	9	8	.	9
<i>Dactylis glomerata</i>	25	9	7	4	.	.	.	.	.	.	.	.	8	.	9
<i>Fallopia convolvulus</i>	14	11	13	.	25	.	.	.	.	25	.	.	.	.	.
<i>Silene latifolia</i> subsp. <i>alba</i>	18	6	13	2	.	.	.	.	.	.	20	.	.	.	9
<i>Senecio vulgaris</i>	4	6	.	8	.	.	.	9	.	.	.	27	8	.	9
<i>Potentilla argentea</i>	.	3	27	4	.	.	8	9	.	.	20	9	.	.	.
<i>Arenaria serpyllifolia</i> agg.	.	6	27	2	.	.	.	.	10	.	30	9	.	.	.
<i>Calamagrostis epigejos</i>	.	3	7	.	.	.	.	.	30	50	.	.	.	.	18

Tabulka 5 (pokračování ze strany 173)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<i>Viola arvensis</i>	.	20	7	.	50	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.
<i>Persicaria lapathifolia</i>	4	.	.	8	.	.	.	9	.	25	.	.	.	25	.
<i>Arctium tomentosum</i>	4	3	.	6	25	.	.	18	.	.	.	.	.	.	.
<i>Echium vulgare</i>	4	.	27	.	.	.	.	.	10	.	10	.	.	.	9
<i>Cirsium vulgare</i>	4	3	7	.	25	.	.	9	.	25	.	.	.	.	.
<i>Artemisia absinthium</i>	.	.	20	4	25	.	.	9	.	.	.	.	.	.	.
<i>Reseda lutea</i>	4	.	.	.	.	.	.	.	10	13	10	.	.	25	.
<i>Anagallis arvensis</i>	4	3	.	.	25	.	.	18	.	.	.	9	.	.	.
<i>Veronica polita</i>	.	11	.	2	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Chenopodium ficifolium</i>	.	6	.	4	.	50	.	9	.	.	.	.	.	.	.
<i>Tanacetum vulgare</i>	.	.	.	.	.	.	.	9	20	25	.	9	.	.	.
<i>Rumex acetosella</i>	.	.	7	.	.	.	.	9	.	.	30	.	.	.	.
<i>Centaurea stoebe</i>	.	.	27	.	.	.	.	.	.	.	10	.	.	.	.
<i>Onopordum acanthium</i>	4	.	13	.	25	.	.	9	.	.	.	.	.	.	.
<i>Persicaria hydropiper</i>	.	.	.	.	.	.	.	45	.	.	.	.	.	.	.
<i>Lamium amplexicaule</i>	.	6	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	8	.	.
<i>Asperugo procumbens</i>	.	9	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Myosotis arvensis</i>	.	3	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Sedum acre</i>	.	.	27	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Solanum nigrum</i> s. l.	.	.	.	6	.	50	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Carex hirta</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	9	.	.	9
<i>Agrostis stolonifera</i>	.	.	.	.	.	.	.	27	.	.	.	.	.	.	.
<i>Bidens tripartita</i>	.	.	.	.	.	.	.	27	.	.	.	.	.	.	.
<i>Chenopodium rubrum</i>	.	.	.	.	.	.	.	9	20	.	.	.	.	.	.
<i>Tussilago farfara</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	20	13	.	.	.	.	.
<i>Consolida regalis</i>	.	3	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Ranunculus repens</i>	.	3	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Euphorbia cyparissias</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	.	.	.	.
<i>Veronica dillenii</i>	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	.	.	.	.
<i>Stachys annua</i>	.	.	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
<i>Silene noctiflora</i>	.	.	.	.	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Mechové patro

Diagnostické druhy pro dvě a více asociací

<i>Bryum argenteum</i>	25	.	.	.	.	–	50	–	25	.	.	67	22	100	.
------------------------	----	---	---	---	---	---	----	---	----	---	---	----	----	-----	---

Ostatní druhy s vyšší frekvencí

<i>Ceratodon purpureus</i>	25	.	.	.	.	–	.	–	50	.	25	33	.	.	.
<i>Tortula acaulon</i>	25	10	.	.	.	–	.	–	.	.	.	.	.	.	.
<i>Barbula unguiculata</i>	25	10	.	.	.	–	.	–	.	.	.	.	.	.	.

